

Mening: Planbureaus overschatten economische groei

Politici en beleidsmakers hebben behoefte aan inzicht in mogelijke toekomstscenario's bij het opstellen en evalueren van nieuw overheidsbeleid. Daarom ontwikkelen de Nederlandse planbureaus (thans het CPB en het PBL) al decennialang evenwichtige beleidsscenario's rondom belangrijke thema's als demografie, economische productie, transport en mobiliteit, energie, klimaatverandering en waterveiligheid. Op dit moment kent Nederland twee relevante scenariostudies: de Delta Scenario's voor waterveiligheid die tot 2100 vooruitblikken (Bruggeman *et al.*, 2013) en de nieuwe referentiescenario's Welvaart en Leefomgeving (WLO) die tot 2050 vooruitblikken (Manders en Kool, 2015). Op basis van deze scenario's worden belangrijke politieke afwegingen gemaakt over bijvoorbeeld de aanleg van nieuwe infrastructuur.

Ramingen voor de groei van de economie bepalen grotendeels de ramingen voor onder andere de vraag naar ruimte, energie en vervoer. Voor het goederenvervoer is er zelfs sprake van een nagenoeg een-op-een-relatie (Van Dorsser, 2015). Als transport-econoom ben ik daarom genooddaakt kritisch naar de onderliggende groei-ramingen te kijken.

Het CPB hanteert bij zijn langetermijnprognoses twee aannamen die gangbaar zijn in de economie. De eerste aanname is dat de arbeidsproductiviteit (en dus ook de economische productie) op lange termijn een min of meer constante groei zal laten zien als gevolg van aanhoudende technologische ontwikkeling. De tweede aanname betreft de veronderstelling van een redelijk volledige werkgelegenheid. Hoewel beide aannamen grotendeels stroken met de trend over de laatste 200 jaar, begeven de economen van het CPB zich hiermee toch op glad ijs.

De eerste aanname doet geen recht aan de wetten van fysica en is op lange termijn niet vol te houden. Een constante groeivoet van 2,1 procent per jaar (zoals verondersteld in de Deltascenario's tot het jaar 2100) impliceert dat de huidige Nederlandse productie over 800 jaar met slechts één parttimer kan worden gerealiseerd. Technici weten heel goed dat alle groeiprocessen een transitiecurve doorlopen, maar vreemd genoeg blijven economen halsstarrig in een constante groei geloven. Terwijl Jones (1995) al twintig jaar geleden heeft vastgesteld dat er bij kennisontwikkeling sprake is van afnemende meeropbrengsten en Fernald en Jones (2014) recentelijk nog hebben aangetoond dat de technologische vooruitgang sinds het begin van de industriële revolutie vooral een gevolg is van een toename in het aantal jaren onderwijs en het aantal onderzoekers. Aan deze toename lijkt in westerse landen nu echter een einde te komen (Gordon, 2014). Dit betekent dat de arbeidsproductiviteitsgroei op lange termijn een blijvend dalende trend zal laten zien.

CORNELIS VAN DORSSER

Onderzoeker aan de TU Delft

niet vanzelfsprekend. Automatisering leidt in veel gevallen tot een groter verlies aan banen dan dat er nieuwe bijkomen (Went *et al.*, 2014). Dit effect wordt versterkt doordat het minimumloon substitutie tussen kapitaal en arbeid aan de onderkant van de markt verhindert. Verder zijn er nog zorgen

over seculaire stagnatie, die het voor centrale banken onmogelijk maakt om economische groei te stimuleren door nog ruimhartiger monetair beleid te voeren (Teulings en Baldwin, 2014). Het is daarom niet evenwichtig om in geen enkel scenario rekening te houden met een oplopende werkloosheid.

De huidige economische groeiscenario's gaan uit van een constante groei in arbeidsproductiviteit en een blijvend lage werkloosheid. Dit leidt in mijn ogen tot een overschatting van het bbp met zo'n tien tot veertig procent in de WLO-referentiescenario's voor 2050 (Van Dorsser, 2016) en met een factor 2 tot 3 in de Delta Scenario's voor 2100 (Van Dorsser, 2015). Het is dus zeer de vraag hoeveel waarde er nog aan de huidige scenario's kan worden toegekend. Beleidsmakers doen er goed aan om de vigerende CPB-scenario's niet zonder meer toe te passen. Dit kan immers leiden tot de aanleg van dure infrastructuur waarvoor uiteindelijk onvoldoende vraag blijkt te zijn.

LITERATUUR

Bruggeman, W., E. Dammers, G.J. van den Born *et al.* (2013) *Deltascenario's voor 2050 en 2100. Nadere uitwerking 2012–2013*. Deltares, KNMI, PBL, CPB en LEI.

CPB en PBL (2015) *Toekomstverkenning welvaart en leefomgeving; Nederland in 2030 en 2050. Cahier macro-economie*. Den Haag: Planbureau voor de Leefomgeving en Centraal Planbureau.

Dorsser, C. van (2015) *Very long term development of the Dutch inland waterway transport system: policy analysis, transport projections, shipping scenarios, and a new perspective on economic growth and future discounting*. Delft: TRAIL Research School.

Dorsser, C. van (2016) *Overschatting economische groei in WLO referentiescenario's*. Delft: TU Delft.

Fernald, J.G. en C.I. Jones (2014) The future of US economic growth. *American Economic Review: Papers and Proceedings*, 104(5), 44–49.

Gordon, R.J. (2014) The demise of U.S. economic growth: restatement, rebuttal, and reflections. *NBER Working Paper*, 19895.

Jones, C.I. (1995) Time series tests of endogenous growth models. *Quarterly Journal of Economics*, 110(2), 495–525.

Teulings, C. en R. Baldwin (red.) (2014) *Secular stagnation: facts, causes and cures*. Londen: CEPR Press.

Went, R., M. Kremer en A. Knottnerus (red.) (2015) *De robot de baas: de toekomst van werk in het tweede machinetijdperk*. Den Haag: Wetenschappelijke Raad voor het Regeringsbeleid.